

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige družbe sv. Mohorja za 1. 1895.

Koledar družbe sv. Mohorja za prestopno 1. 1896. 4°. Str. 128 + 64. — Letošnji koledar je obče podoben svojim prednikom, v poučnem in zabavnem delu pa nam ugaja prav posebno. Opis papeževega rojstvenega doma (sp. dr. M. Opeka), Trsata in Loreta (sp. M. Širca), življenjepis nadvojvod Albrehta in Viljema, velikonočnega potresa (sp. Iv. Vrhovec), Razgled po katoliških misijonih (kan. dr. Ivan Križanič) — vsi ti sestavki so koledarju jako primerni in koristni. Pametno je izbrana povest: „Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.“ Da, tako treba učiti ljudstvo! Jednako poučna in dobra je povest Ivana Štruklja: „Malo potrpi.“ Manj godna je Kersnikova „Rejenčeva osveta“, ker je konec nekam prisiljen. Zlati so nauki Fr. Perparja: „Zakaj kmečko gospodarstvo propada?“ Zastran koledarja nimamo druge želje, kakor da bi bil vsaj tak tudi prihodnji. Sv.

Zgodbe sv. pisma. 2. snopič. Te knjige ne kritikujemo iz znanega razloga. Zanimala nas je sodba nekega tukajšnjega lista, ki pravi, da smo v lanskem snopiču napravili vedi mnogo koncesij. To nam priča, da ocenjevalec knjige ali ni bral, ali ni umel. Pisatelj „Zgodb“ ne dela vedi nobenih koncesij, ker naša sv. vera koncesij ne pozna. Kjer je nauk prost, tam tudi ni koncesij. Isti ocenjevalec pravi, da je izgovarjanje Jakopove prevare nemoralno. Ali ga pisatelj (sam!) zagovarja? Le to smo izprevideli iz one ocene, da smo bralcem neke vrste pisali zastoj. Kdor neče umeti, pa ne ume. Dr. Fr. L.

Sveti Jožef, rednik Jezusa Kristusa, Sinu Božjega, ženin prečiste Device Marije in varih svete katoliške cerkve. Spisal dr. Jožef Pajek. — Če tudi se naslov in razdelitev v knjigi ne vjemata, vendar je tvarina v tem molitveniku pregledna. Za predgovorom pisateljev in okrožnico sv. očeta Leona XIII. je na vrsti I. del o življenju in časti sv. Jožefa; II. del našteva pobožnosti v čast sv. Jožefu; v III. primeroma zelo obširnem delu so razne molitve s posebnim ozirom na vsakdanje potrebe in češčenje sv. Jožefa. V dodatku pa je nekaj malega o češčenju presv. Srca Jezusovega in o odpustkih s primernimi molitvami vred. Svetopisemski reki niso vzeti iz Wolfve izdaje, kar

utegne duhovnika motiti. Neumestna je dvakratna različnost očitne izpovedi pa odveze na str. 234 in 314. V tem molitveniku se „Salve regina“ nahaja na treh mestih (str. 202, 287, 330) vsakikrat drugače poslovenjena. V molitvi pred izpraševanjem vesti ni razviden pravi red za izpraševanje vesti. — Splošno se čita knjiga jako lahko, ker nima predolgih stavkov, le tu pa tam pridevnik in svojni zaimek tiščita preveč za samostavnikom. Ptujna imena naj bi se v taki knjigi navajala v naši izreki.

Mesečna pobožnost v čast sv. Jožefu je lepa, praktična, a skoraj prekratka. Sicer pa nam je ta molitvenik za 25letnico, odkar je bil sv. Jožef po papežu Piju IX. proglašen za variha sv. kat. cerkve, došel kakor nalašč. Vse pobožnosti v molitveniku so jako vspodbudne, pristrčne, in iz cele knjige veje tisti živi verski duh, ki se je razlil v dejanjsko ljubezen do sv. Družine in posebej do sv. Jožefa s tem, da se je velečislani gospod pisatelj hvaležnega srca za povrnjeno zdravje lotil tega dela. Menda govorim v imenu ogromne večine Mohorjanov, ako tu izrekam javno željo, naj bi nekdanja namera gospoda pisatelja o slovenski izdaji „čudežev Marijinih po sv. Ligvoriju“ bila samo odložena, ne pa do cela opuščena. Val. Bernik.

Pod lipo! Knjiga za mladino s podobami. Spisal Jožef Stritar. Str. 190. Knjižica ima dva dela. 1. (Pesmi) v vezani, 2. v nevezani besedi z naslovom „Griški gospod“, katera sta po vrednosti različna. Pesmice so preproste, nekam domače in res prijetne, zato jih radi hvalimo. A „Griški gospod“ zná sicer govoriti gladko, za mladino pa govori predolgočasno. Ta je bila vseskozi moja misel, ko sem knjigo s trdnim namenom čital in čital; isto mi je rekel razven jednega znanca vsak bralec, ki sem ga vprašal o knjigi. Jeden mi je dostavil, da je dal knjigo mladeničem, a „Griškega gospoda“ ni hotel nobeden čitati. Radi priznavamo, da ima „Griški gospod“ marsikatero vrlino, da je deloma opisan duhovito, a druga stvar je, ali bo ustrezal svojemu namenu. O tem bi želeli poročil od prijateljev lista, ker nikakor se nečemo prenagliti. Toda nekaj nas veseli: Stritar, ki je nekdaj pisal in peval marsikaj, kar se ne strinja s krščanskim mišljenjem, je sedaj sotrudnik pri družbi in bratovščini sv. Mohorja in je s tem javno podpisal s svojim imenom odločno katoliška načela. Dr. Fr. L.

Razne stvari.

Naše slike.

Ozrimo se tudi v 1. številko! **Božični podprtniki** nam predočujejo slovensko božično šego. Na sveti večer namreč, na večer pred novim letom in pred

sv. Tremi Kralji devajo na mizo kake tri hlebe kruha in jih zagrnejo z belim prtom. Ti kruhi ostanejo na mizi po noči; drugi dan dopoldne jih zopet spravijo. Ime izvira od todi, da je kruh pod

prtom. Ni težko uganiti, kaj pomenja ta navada. Izveličar je bil rojen v Betlehemu, kar je po naše: hiša kruha. Torej nas spominjajo podprtniki Betlehema in tako tudi Izveličarja samega. — Reči treba, da je ta navada prav lepa in v verskem duhu. Ker izhaja od Izveličarja ves blagoslov na svetu, zato postavljajo okrog mize podprtnikov tudi posode z žitom. Na dan sv. Treh Kraljev razrežejo podprtnike in dadó kose ne samo ljudem, ampak tudi živini v znamenje, da se je Odrešenik rodil v hlevu. — *Pogled na Opatijo* (str. 8). Tu je nekak poskus tiskanja v več barvah. Ta spretnost je šele v povojih. Delo napravlja mnogo težav; zaradi tega ni čudno, da naša podoba ni vsestransko popolna. Ako bomo imeli za čim, napravimo letos kakí dve lepi barvani pokrajinski sliki. A stvar je draga, jako draga. — *Sv. Trije Kralji*. To sliko je slikal Nikolaj Poussin, znamenit francoski slikar (1594—1664). On slika veličastno, lepo, po najboljših vzorih. Žal, da ni izkušal povsem posnemati prirode, marveč mu je bila ljubša tedanja vnanja umetna krasota zlasti v poslopih (arhitekturi). — Mimogredé omenjamo tukaj, kako velike težave so pri izbiranju in prirejanju slik. Večinoma se držimo načela, naj bodo glavne naše slike od najboljših mojstrov. Toda kako jih moremo podajati Slovincem, ker je malokatera taka, da ne žali očesa? In tudi, če mi s preprostim očesom pazimo, ali ne tiči kje kak pezdír, ter ne najdemo nič hudega — kmalu naznani kak bistrogled prijatelj, da se je vender-le skríl spaček v zašnji kot. No, v takih slučajih — prosimo — naj vzemó naši naročniki v roko svinčnik ali pero, ter naj popravijo, kar je zakrivil preprosto misleči urednik. Zares se nam je primerilo že mnogokrat, da smo si mislili kako stvar v listu čisto nedolžno in dobro, a kmalu je kdo iztaknil zlomka. — Slika na str. 32. utegne marsikoga poučiti, kako bi se dale napraviti razne šolske igre. — Slike na str. 33. (*Dršalci na ledu*) nam ni treba razkladati. Samo na opazovalca-filistra opozarjamo, ki modro stoji na desni strani. — Zares pomenljiva je slika *Banka propadla*. Slikal jo je prof. Makovskij, rektor slikarske šole moskovske, ki spada med najboljše genriste ruske. Prizor je ta-le: po mestu se je raznesla novica, da je propadla (falírala) banka, v kateri imajo stotine oseb naloženo imetje. Prihajajo vprašati, je-li res, in zvedó, da je res. Grozen učinek! Gospa (na skrajni levi) je padla v omotico, drugi gledajo potrti v tla, jedna žena se ozira vprašaje v soproga, druga je hudo razdražena in se jezi proti stražniku, ki stoji hladnokrvno, češ, kaj to meni mar! Ni težko spoznati, kaj razodeva ta, kaj oni obraz. — *Vodnik*. Kdo ni videl v Ljubljani izvirnika naši slikil! Vendar jo podajemo tukaj, ker mislimo, da naša slika prav lepo kaže marsikaj, kar se ne

opaža tako lahko na spominiku samem. Bodi ta slika naš spomin Vodnikovega rojstva dné 3. svečana (1758) in smrtnege dneva 8. prosinca (1819). — Danes tudi podajemo (na str. 54. in 55.) dve ljubeznivi sliki, posneti po dveh sohah, ki sta si čudovito vsopredni, četudi od dveh različnih umetnikov. Razstavljeni sta bili sohi lani v 56. umetniški razstavi v praškem Rudolfinu. Prvi kip je izdelal Ant. Procházka, drugi pa Franč. Hergesel. Oba sta nekaka umetniška dvojica, ki deluje v lepem soglasju.

Vremenske stvari.

Če ni Eiffelov 300m visoki stolp za drugo rabo, za vremensko opazovanje je jako dober, ker na njegovem vrhu ni nekaterih škodljivih vplivov zemske bližnje površine. Pritisek soparov n. pr. kaže na tleh čez dan dvakrat najvišjo (ob 9. uri dopoldne in 8. uri zvečer) in dvakrat najnižjo (ob 4. uri popoldne in ob 4. uri zjutraj) najnižjo stopinjo, na stolpu pa samo jedenkrat najvišjo (ob 9. uri dop.) in jedenkrat najnižjo (ob 5. uri pop.). To izvira od gibanja zraka, ker se namreč okoli 9. ure dop. začne zrak gibati kvišku in tako izgubi sopare, ki se po noči nabirajo blizu tal.

Hellmann misli, da se narejajo snežinke naravnost iz sopara, toča pa je — kakor uči Heschus — iz vodenih kapljic. One kapljice, ki se strdí v točna zrna, so ohlajene pod 0°, in zato imajo večkrat čudne oblike in so tudi votle.

O toči smo slišali lani mnogo razlag. Večina razlagalcev uči, da se zmešata gorki in mrzli zrak. Od kodi pa prihaja neki toliko mraza, da shladi veliko zračno in soparno plast? Maraugoni misli, da se shladi zrak zaradi naglega gibanja, ker v tem gibanju se premeni vlaga v sopar, in ta prememba odvzame zraku mnogo gorkote. Ko zadene ta mrzli zrak skupaj z gorkim, ki ima v sebi vodene kapljice, premené se kapljice v točna zrna.

Ali se dá vreme dolgo naprej določiti? Zvedenci trdí, da po današnjih izkušnjah se dá trdno določiti vreme samo za kakih 24 ur naprej. Razne napovedbe iz lune itd. niso zanesljive.

Andreas Freiherr von Čehovin, k. k. Artillerie-Hauptmann. Ein österreichischer Held. Biographische Skizze von Joh. Leban, Oberlehrer in Vigaun ob Zirknitz bei Rakek in Krain. Preis 1 K (per Post 10 h mehr). 1895. Im Selbstverlage des Verfassers. St. Cyrillus Buchdruckerei in Marburg. 8°. Str. 60. — To knjižico, ki opisuje znanega Čhovina v nemškem jeziku, toplo priporočamo onim, ki radi nemško čitajo. Slišimo, da jo s priznavanjem sprejemajo tudi naši nemški sodržavljane.